

KAVUN

Familya

CUCURBITACEAE

Tür

Cucumis melo L.

(syn. *Cucumis melo* var. *reticulatus*)

ANAVATANI VE TARİHÇESİ

- Bir çok araştırıcı kavunun anavatani olarak Küçük Asya (Anadolu), İnan, Afganistan, Orta Asya ve Güneybatı Asya'yı kabul etmektedir. Bu bölgelerde yabancı kavun çeşitlerine rastlanmaktadır. Kavun anavatani olarak bu bölgelerden dünyaya yayılmıştır (Dilligen, 1956).
- Kavun Romalı misyonerlerce Van yöresinden alınarak Avrupa ülkelerine götürölmüştür.

EKONOMİK DEĞERİ

- Kavun ülkemizin bir çok yerinde geniş alanlarda yetiştirilmektedir. Bu alanlar genelde Ege, Marmara, İç Anadolu, Doğu, Güneydoğu Anadolu ve Akdeniz Bölgelerinde yer alır. Yıllık ortalama üretim miktarı 1.854.000 ton arasında değişmektedir (Fao,2016).
- Son yıllarda kavun sera ve alçak plastik tünel altında yetiştirilen çeşitlerle, dayanıklı kışlık çeşitlerin saklanması sayesinde mevsim dışında da satılmakta ve değerlendirilmektedir.
- Kavunun küçük meyveleri turşu sanayinde önemli bir yer alır. Yaz aylarında dondurması sevilerek yenir.
- Kavun genelde iç piyasa için üretilmektedir.Son yıllarda ise iç piyasa yanında Avrupa ülkeleri ve Orta doğu ülkelerine ihraç edilmeye de başlanmıştır

SINIFLANDIRILMASI

- Bölüm SPERMATOPHYTA
- Alt Bölüm ANGIOSPERMAE
- Familya CUCURBITACEAE
- Cins Cucumis
- Tür Cucumis melo L. (syn.
Cucumis melo var. reticulatus)

- Kavunlar birçok araştırıcı ve yazar tarafından farklı Őekillerde sınıflandırılmaktadır. Bazı yazarlar kavunları kışlık ve yazlık olmak üzere iki gruba ayırırlar. Bazıları ise meyve özelliklerine göre sınıflama yaparlar. En çok benimsenen gruplama ise meyvelerin Őekil ve dış görünüşlerine göre yapılan gruplamadır.

- Bayraktar (1981) kavunları meyve özelliklerine göre 7 ana gruba ayırmış ve grupları da kendi aralarında alt gruplara ayırarak incelemiştir

Meyve şekillerine göre

- Meyveleri uzun ve silindirik şeklinde olanlar
- Meyveleri uzun, elips şekline yakın olanlar
- Meyveleri yuvarlak olanlar
- Meyveleri basık olanlar

- Meyve kabuğu yapına göre

- Düzgün ve parlak kabuklu olanlar (Ankara kavunu)
- Kabukları buruşuk olanlar (Hasanbey kavunu)
- Kabukları dilimli olanlar (Kantalop kavunu)
- Kabukları işlemeli, ağ gibi olanlar (Altınbaş kavunu)
- Kalın kabuklu olanlar (Altınbaş kavunu)
- İnce kabuklu olanlar(Topatan kavunu)

- *Kabuk rengine göre*

- Yeşil kabuklu olanlar (Hasanbey, Sındırgı, Yuva)

- Sarı kabuklu olanlar (Sarıkız)

- Yeşil zemin üstünde sarımtrak lekeli olanlar (Altınbaş)

- Meyve eti rengine göre

- Beyaz ve yeşil renkli olanlar (Hasanbey, Sındırgı)

- Sarı ve turuncu renkli olanlar (Bağrı bütün)

- Meyve eti sertliğine göre

- Meyve eti yumuşak ve fazla sulu olanlar (Yuva, Altınbaş, Sındırgı)

- Meyve eti sert ve az sulu olanlar (Kantolop, Bağrıbütün)

- Aromalarına göre

- Fazla aromalı kokulu olanlar (Hasanbey)

- Orta dereceli aromalı olanlar (Topatan)

- Aroması yok denecek kadar az olanlar (Hırsızçalma)

- Çekirdek evlerine göre

- Geniş ve uzun olanlar (Hasanbey)

- Küçük olanlar (Mollaköy, Sındırgı)

- Çekirdekleri olgunluk anında dağılanlar (Yuva)

- Çekirdekleri etli ve lifli kısma gömülü olanlar (Bağrıbütün)

BOTANİK ÖZELLİKLERİ

- **Bitki Oluşumu**
- Kavun tek senelik bir bitkidir. Genellikle tohumları ile üretilir. Normal şartlarda tarlaya ekilen tohumların çimlenebilmesi için toprak sıcaklığının 10-15°C' ye ulaşması gerekir. Bu sıcaklıkta ve gerekli nemde tohumlar 8-12 gün içinde çimlenir ve kök uzamaya başlar. Kök 3-4 cm boy aldığıında, hypokotil de uzamaya devam ederek toprak yüzüne tohum kabuğu ile beraber çıkar. Son çıkış anında tohum kabuğu çoğunlukla toprakta kalır. Bazen tohum kabuğunun uzun süre (2-3 gün) kotiledon yapraklara asılı kaldığı ve onların açılmasını engellediği de görülür.

- Kotiledon yapraklar uzun oval şekilli olup, hıyar yapraklarına benzerse de onlardan biraz daha iridir.
- Kotiledon yaprakların tam büyüklüğüne ulaşmaları toprak yüzüne çıkmalarından 5-7 gün sonrasında olur. Bu sırada iki kotiledon yaprak arasında sürgün ucu belirginleşir ve kavunun uzunlamasına büyümesi başlar. Toprak içinde köklerin gelişmesi hızlanır ve 2-4 köklü bir görünüm kazanır. İlk yaprak oluşumundan itibaren 15-20 gün içinde bitki 4-5 yapraklı olacak büyüklüğe ulaşır. Gövdenin uzaması 40-60cm alındığında dip yaprak koltuklarında yan sürgünler belirmeye başlar. Ana gövdenin hızlı büyümesi yan sürgünlerin oluşmasıyla yavaşlar. Bazen yan sürgünler daha hızlı gelişerek, ana sürgünü geçebilir. Bitkinin etrafa yayılması toprak, iklim ve beslenme koşullarına bağlı kalarak, 1-2 m bazen 5 metreye çıkabilir. Normalde sürgünler 1m nin üzerine çıktığında, dip taraflar da önce erkek, daha sonra dişi çiçeklerin oluştuğu ve açtıkları görülür. Bu süre bitkinin toprak yüzüne çıktığı andan itibaren 30-50 ci günlerine rastlar. Bitki büyümesine devam ederken meyveler de irileşmeye başlar.

- Bir bitki üzerinde herhangi bir müdahale yapılmazsa 2-6 adet meyve meydana gelebilir.
- Meyvelerin tam olgunlaşması sürmeden 90-130 gün arasındadır. Erkenci çeşitlerde süre kısalır. Sıcaklığın durumuna göre bir çeşitte bile olgunlaşma farklılaşabilir.
- Tarlada olduğu gibi bırakılan bitkilerin yaz sonuna ve sonbahara doğru yavaş yavaş yaprakları kurumaya başlar ve bir müddet sonra bitkiler ölür. Eğer meyveler toplanmaz, olduğu gibi bırakılır ise, sonbahar sonlarına doğru meyveler çürür ve tohumlar toprak üzerine dökülür. Toprağa dökülen tohumlar kışı geçirerek ertesi yıl yeniden çimlenip sürer ve yeni bitkileri meydana getirir.

Kök

- Kavun bitkisinin kökleri iyi hazırlanmış elverişli toprak koşullarında oldukça yüzeysel olarak gelişir. Tohumlar çimlendikten sonra başlangıçta 20-30 cm derinliğe inen kazık kök gelişir. Daha sonra yan kökler oluşmaya başlar. Yan köklerin bir kısmı derinliğine, bir kısmı ise yan tarafa doğru gelişir. Köklerin derine ve yanlara doğru yayılarak gelişmelerine toprak yapısı ve sulama durumu etkili olur. Köklerin büyük bir çoğunluğu (%70-75) 40-50 cm derinlikte toplanmıştır. Bazı koşullarda kavun bitkilerinin kökleri 100 cm' den daha fazla derinliğe inebilir.

Gövde

- Kavunlarda ana gövde bulunmaz ise 1-2 m ye kadar boy alır. Yan dalların uzunluğu ise 2-3 m bazen 5 m'ye kadar uzayabilir.
- Kavun bitkisinin gövdesi başlangıçta otsu, yuvarlak ve üstü sert tüylerle kaplıdır. Gövde daha sonra kısmen odunlaşır., çok köşeli bir görünüm alır. Gövde üzerindeki tüyler azalır ve sert bir yapı kazanır.
- Normal bir bitkide budama yapılmaz ise 3-6 adet yan dal meydana gelir. Budama yapılırsa yan dal adedi artar. Gövde açık yeşilden koyu yeşile kadar renk değişimi gösterir. Yaşlanmış kart gövde de renk sarıya döner. Gövde üzerinde ince ve uzun sülükler bulunur.

Yaprak

- Kavunlarda yapraklar oldukça büyüktür. Yaprakların şekli yuvarlak veya kısmen kalp şeklindedir. Birçok çeşitte beş köşeli veya parçalı yapraklara da rastlanır. Yaprakların alt ve üst yüzü tüylüdür. Yaprak kenarlarında keskin dişler bulunur. Yaprakların renkleri yeşil ve koyu yeşile kadar değişir. Yaprak sapı uzun ve ortası olukludur. Sap enine kesildiğinde yuvarlaktır. Sap üzerinde tüyler bulunur.

Çiçek

- Kavunlarda biyolojik bakımdan Monoecious (tek evcikli) karekterde çiçekler bulunur. Bu çiçek şekli yananda Androecious, Andromonoecious, Gynoecious, Gynomonoecious, Androdiecious ve Trimonocieus çiçekli bitkilere de rastlanır.
- Kavunlarda en çok Monoecious ve Andromonoecious karekterde çiçekler bulunur. Dişi çiçekler azda olsa gövde üzerinde oluştuğu gibi, daha çok yan dallar üzerinde meydana gelir. Bu nedenle yan dal gelişmesi teşvik edilir.

- Erkek çiçekler yaprak koltuklarından tek veya demetler halinde kısa ve orta uzunlukta bir sapla meydana gelir. Parlak sarı renkte olan kavun çiçekleri beşli yapıdadır. Çanak, taç ve erkek organlar beşer adettir. Erkek organ sarı beyaz renklidir. Çiçek tozları yapışkan olduklarından arılar vasıtasıyla taşınır